

1 הוא דלא – שמלחמה לא יעשו בני ישראל עם מואב, הא צעורי
2 צערינהו – אך לצער אותם רשאים הם, ואילו הבת הצעירה דקרייה
3 – שקראה לבנה הנולד מאביה בן עמי בלשון נקיה, שלא רצתה
4 לגלות שנתעברה מאביה, אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה
5 כשהחירו על בני ישראל שלא ילחמו בבני עמון (שם ב טו), אל הצרם
6 ואל התגר גם, ומאחר שלא נקט הכתוב ואל תתגר במ מלחמה/
7 יש לדייק שנצטוו שלא להתגרות בהם כלל, ואפילו צעורי לא – ואף
8 לא לצערם.

9 הגמרא מביאה מימרא נוספת העוסקת בבנות לוט: אמר רבי הייא
10 בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה, לעולם יקדים אדם לעשות
11 דבר מצוה, שבשכר לילה אחת שקדמה הבכירה לצעירה במעשה
12 זה, שכיוונו בו לדבר מצוה, זכתה הבכירה וקדמתה לצעירה ארבע
13 דורות בישראל (למלכות). שהרי מן הבכירה יצאה רות המואביה,
14 ובנה של רות נקרא בשם עובד, והוא היה אביו של ישי אבי דוד,
15 ואילו מן הצעירה יצאה נעמה העמונית, שנישאה למלך שלמה ובנו
16 של דוד וילדה לו את רחבעם, ונמצא שקדם עובד לרחבעם
17 בארבעה דורות.

18 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בדין קרבנם של הכהן המשיח
19 והנשיא: תנו רבנן, נאמר בקרבן חטאת של יחיד (ויקרא ד כו-כח) ואם
20 נפש אחת תחטא בשגגה למעט הארץ וגו', והביא קרבנו שיעיר עינים
21 תמימה נקבה על חטאתו ארבע חטא. ויש לדייק מן התיבות 'מעם
22 הארץ' שרק חלק מן העם מביא קרבן זה ולא כולם, פהם לכהן
23 משיח, שאינו מביא לחטאתו שיעיר עינים או כשבה כהדייתו. וכמו
24 כן יש לדייק מן התיבות 'מעם הארץ', פהם לנשיא, שאף הוא אינו
25 מביא כשבה או שיעיר כהדייתו.

26 מקשה הברייתא: מדוע צריך למעט את הכהן המשיח והנשיא מקרבן
27 הדייתו, והלא כבר יצאו מכלל ההדייתות, שהוציא הכתוב את הכהן
28 המשיח מכלל ההדייתות לידון בפר – שמביא פר על חטאתו, וכן
29 הוציא הכתוב את הנשיא מכלל ההדייתות לידון בשעיר – שמביא
30 שעיר עינים על חטאתו, ומדוע יש צורך במיעוט נוסף.
31 מתרצת הברייתא: שייכול – אם לא הוסיף הכתוב למעט יכול הייתי
32 לומר, שכוון משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה מביא פר,
33 כלומר, אם נעלם הדין מעיני הכהן והורה שגגה לעצמו, הלך ועשה
34 על פי הוראתו, או דינו להביא פר על חטאתו, אבל על שגגת מעשה
35 לחזירה – אם רק שגג בעשיית החטא, בלא שהורה טעות לעצמו,
36 שבאופן זה אין הוא מביא פר לחטאו, הייתי אומר שהוא מביא
37 בשגגה ושעירה כהדייתו, תלמוד לומר 'מעם הארץ', פהם לכהן
38 משיח, שאם חטא בשגגת מעשה בלבד אינו מביא כשבה או שעירה.
39 וכמו כן צריך לכתוב 'מעם הארץ' פהם לנשיא שאינו מביא קרבן
40 הדייתו.

41 הגמרא מקשה על דברי הברייתא: תינת משיח – אכן נוחים
42 ומבוארים דברי הברייתא שהוצרך הכתוב למעט את הכהן המשיח,
43 כדי ללמד שאינו מביא כשבה או שעירה על שגגת מעשה לבדה,
44 אלא נשיא, בשגגת מעשה הוא המייתי – הרי דינו של הנשיא
45 להביא שעיר עינים אף על שגגת מעשה לבדה, ואם כן מדוע הוצרך
46 הכתוב לשוב ולמעט שאינו מביא כשבה או שעירה כהדייתו.

47 מתרצת הגמרא: אמר רב זבדי משמיהו [משמו של] דרבא, הלא
48 במאי עסקינן – באיזה אופן עוסקת הברייתא, בגון שאכל אדם בנות
49 חלב בשהוא הדייתו, ולאחר מכן נתמנה להיות נשיא, ואחר כך
50 נודע לו על חטאו ששגג בו קודם שנתמנה. סלקא דעתך אמינא –
51 היה עולה בדעתך לומר, ניייתי – שיביא הנשיא בשגגה או שעירה
52 כהדייתו, שהרי חטא זה שגג בו כשהיה הדייתו, קא משמע לן – לפיכך
53 משמענו הכתוב שאין הדין כן, אלא נתמעט הנשיא שאינו מביא
54 כשבה או שעירה.

55 שבה הגמרא ומקשה: הניחא – מובן הדבר לשיטת רבי שמעון, דאול
56 בתר דיעה – הסובר שיש לילך אחר הזמן שבו נודע לאדם על
57 חטאו. ולשיטתו, אכן הוצרך הכתוב ללמדנו שאם חטא אדם כשהוא
58 הדייתו ונתמנה לנשיא, ולאחר מכן נודע לו על חטאו, אינו מביא קרבן
59 הדייתו. אלא לרבנן דאולו בתר חטאה מאי איכא למימר – אך

לשיטת חכמים הסוברים שיש לילך אחר הזמן שבו נעשה החטא,
61 ואם חטא אדם כשהוא הדייתו ונתמנה לנשיא ואחר כך נודע לו על
62 חטאו מביא כשבה או שעירה כהדייתו, איך נבאר את דברי הברייתא,
63 הרי לא מובן מאיזה דין מיעטה התורה את הנשיא.

64 ונחמת קושיא זו מפרשת הגמרא את דברי הברייתא באופן אחר:
65 אלא אמר רב זבדי משמיהו דרבא, הלא במאי עסקינן, בגון שאכל
66 אדם שיעור חצי בנות חלב בשהוא הדייתו, ולאחר מכן נתמנה
67 לנשיא, ואכל חצי כזית נוסף מן החלב, בתוך כדי אכילת פרס של חצי
68 הכזית הראשון, ובכך השלימו לשיעור כזית שלם, ואחר כך נודע לו
69 על חטאו. ובאופן כזה סלקא דעתך אמינא – היה עולה בדעתך
70 לומר, נצטרף – שיצטרף חצי היות השני לחצי הראשון להשלימו
71 לשיעור כזית שלם של איסור, ונייתי – ויביא הנשיא בשגגה או
72 שעירה כהדייתו, קא משמע לן שאין הנשיא מביא כשבה או שעירה
73 לחטאתו.

74 הגמרא מביאה ספק לגבי צירוף שני חצאי זיתים: בעא מיניה – שאל
75 רבא מרב נחמן, נשיאות מהו שתפסיק – האם נשיאות מפסיקה בין
76 אכילת שני חצאי זיתים. מבררת הגמרא: תיבי דמי – באיזה אופן
77 מדובר. מבארת הגמרא: בגון שאכל אדם חצי בנות חלב בשהוא
78 הדייתו, ונתמנה להיות נשיא, ומיד לאחר מכן עבר מנשיאותו,
79 והשלימו לשיעור כזית שלם, שאכל חצי כזית נוסף מן החלב, בתוך
80 כדי אכילת פרס של חצי הכזית הראשון. באופן כזה יש להסתפק
81 האם מצטרף חצי הכזית השני לחצי הראשון ומביא קרבן הדייתו, או
82 שמאחר והיה נשיא בין האכילה הראשונה לשניה אינם מצטרפים.

83 ומבארת הגמרא את צדדי הספק: התי – באופן שבו עוסקת
84 הברייתא שהובאה לעיל, שאכל חצי כשהוא הדייתו וחצי
85 כשהוא נשיא, הוא דלא מצטרף – אז אין מצטרף חצי אחד לחצי
86 השני, משום דאכליה פלגא – שאכל את חציו הראשון בשהוא
87 הדייתו, ופלגא – ואת חציו השני אכל בשהוא נשיא, אבל הלא –
88 כאן בספק זה, דאידי ואידי בשהוא הדייתו אכליה – שגם את החצי
89 הראשון וגם את החצי השני אכל כשהוא הדייתו, בזה יש לומר
90 דמצטרף – שמצטרף חצי אחד לחצי השני ויביא עליהם קרבן הדייתו,
91 או דלא לא שניא – או שמא אין לחלק בזה, אלא אף כאן לא יועיל
92 צירוף בין שני החצאים, מאחר שבין שניהם נתמנה לנשיא, והנשיאות
93 מפסיקה בין אכילת החצי הראשון לאכילת החצי השני. מאי – מה
94 יאה הדין בספק זה.

95 הגמרא מנסה לפשוט הספק: תפשוט ליה מהא דאמר – מן הדין
96 שאמר עולא אמר רבי יוחנן, שאם אכל אדם כזית נודע לו על
97 שגגתו, והפריש בהמה עבור קרבן חטאת, וקודם שהקריב את קרבנו
98 המיר דתו, ולאחר מכן חזר בו מהמרה זו ושב להיות יהודי כשר,
99 הדין הוא שאינו רשאי להביא עתה את הבהמה שהפריש מתחילה
100 לחטאתו, דהואיל ונדחה ודיחה – שמאחר וכבר נדחתה הבהמה
101 מהקריבה בשעה שהמיר את דתו, שהרי קרבנו של מומר פסול הוא,
102 דחיה היא לעולם, ואי אפשר לשוב ולהקריבה.
103 ומעתה יש לפשוט מכאן את הספק שהובא לעיל האם נשיאות
104 מפסקת לגבי צירוף שני חצאי זיתים. שהרי כשם שהמרת הדת דוחה
105 את הקרבן, לפי שקרבן המומר פסול הוא, כך מינויו לנשיא דוחה את
106 קרבנו, כיון שנשיא אינו מביא קרבן הדייתו, ולפיכך אין לצרף את חצי
107 היות שאכל אחר שעבר מנשיאותו לחצי שאכל קודם שנתמנה
108 לנשיא.

109 דוחה הגמרא: הני השתא – וכי כך נראה בעיניך עתה שיש לדמות
110 העניינים זה לזה, והרי חלוקים הם, דמומר לאו בר איתנוי קרבן הוא
111 – שהמומר אינו בכלל הבאת קרבן, ועל כן נדחה קרבנו לגמרי, אבל
112 האי – הנשיא, בר איתנוי קרבן הוא – בכלל הבאת קרבן הדייתו הוא,
113 שהרי אם אכל זית שלם קודם שנתמנה מביא קרבן הדייתו אפילו
114 לאחר שנתמנה, ולפיכך יתכן שיש לצרף את חצי היות שאכל לאחר
115 שעבר מנשיאותו עם חצי היות שאכל קודם שנתמנה.

116 הגמרא מביאה ספק נוסף בענייני קרבנות הנשיא: בעא מיניה – שאל
117 רבי יודא מרב ששת, אדם שאכל ספק חלב בשהוא הדייתו, לפי
118 שסבור היה ששומן הוא אוכל, ונתמנה להיות נשיא, ולאחר מכן

1 נודע לו על ספקו – שאכל ספק חלב, מהו, האם עליו להביא עתה
 2 אשם תלוי, על ספק חטא זה שעשה בעודו הדיוט. **אליבא דרבנן**
 3 **דאילי בתר המטאה** – לשיטת חכמים הסוברים שיש לילך אחר הזמן
 4 שבו נעשה החטא, **לא תבעי קרן** – אין לך מה להסתפק, שודאי הדבר
 5 דמיתני – שיביא הנשיא אשם תלוי על ספיקו, שהרי הם סוברים
 6 שאם חטא הנשיא בעודו הדיוט ונתמנה קודם שנודע לו על חטאו
 7 מביא קרבן הדיוט. **אלא בי תבעי קרן אליבא דרבנן שמעון** – אלא
 8 יש לך להסתפק בזה לשיטת רבי שמעון, הסובר שאם חטא הנשיא
 9 בעודו הדיוט ויש נודע לו עד שנתמנה אינו מביא קרבן הדיוט, מאחר
 10 והוא סובר שיש לילך אף אחר הזמן שבו נודע לו על חטאו. ומעתה
 11 יש להסתפק באופן זה שנודע לו לאחר שנתמנה על ספק חטא שעשה
 12 בעודו הדיוט, האם מביא אשם תלוי או לא.
 13 ומבארת הגמרא את צדדי הספק: **מדאשתני לודאי אשתני לספק** –
 14 מכיון שלדעת רבי שמעון נשתנה קרבנו של הנשיא לענין חטא ודאי,
 15 שהרי אם חטא בעודו הדיוט נודע לו על כך לאחר שנתמנה לנשיא
 16 אינו מביא כשבה או שעירה כהדיוט, ולפיכך יש לומר שנתנה קרבנו
 17 אף לענין ספק חטא, ואינו מביא אשם תלוי על מעשיו קודם שנתמנה.
 18 **או דלמא** – או שמא אין לומר כן, אלא **בי אשתני לודאי דאשתני**
 19 **קרנן דידיה** – מה שנשתנה דינו של הנשיא ונפטר מקרבן הדיוט, זה
 20 רק לענין קרבן על חטא ודאי, שהרי בחטא ודאי נשתנה קרבנו של
 21 הנשיא המביא שעיר מקרבנו של הדיוט המביא כשבה או שעירה,
 22 ועל כן אינו מביא קרבן הדיוט אם נודע לו על חטאו לאחר שנתמנה,
 23 **אבל קמא** – אבל כאן לענין ספק חטא, **דלא אשתני קרנן דידיה** –
 24 שבאופן זה לא נשתנה קרבן נשיא מקרבנו של הדיוט, שאף הנשיא
 25 מביא איל לאשם תלוי על ספק חטא כהדיוט, **אימא ליתני אשם**
 26 **תלוי** – בזה יש לומר שמביא אשם תלוי כשנודע לו לאחר שנתמנה
 27 על ספק חטא שעבר קודם שנתמנה. מסיימת הגמרא: **תיקו** – תעמוד
 28 שאלה זו בספק, שלא נפשטה.
 29 הגמרא מביאה ברייתא הממטעת מומר מהבאת קרבן על חטאיו: **תנו**
 30 **רבנן**, נאמר (יריקא ד' כו) **ואם נפש אחת תתטא בשגגה מעם הארץ, ויש**
 31 **לדייק מן התיבות 'מעם הארץ'** שרק חלק מן העם רשאי להביא קרבן
 32 על חטא ולא כולם, **פרט למומר שאין מקבלים קרבן מידו**. אלו דברי
 33 תנא קמא. **רבי שמעון בר יוסי אומר משום** – משמו של רבי
 34 **שמעון**, יש ללמוד דין זה שמומר פסול להביא קרבן מן המקרא (שם
 35 ד' כב) **'אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות ה' אלהיו אשר לא**
 36 **תעשינה בשגגה ואשם'**, ונאמר בפסוק שלאחריו **'או הודע אליו**
 37 **חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו'** וגו'. וממקראות אלו יש
 38 ללמוד, שרק **השב בדיעתו מביא קרבן על שגגתו**, דהיינו, אדם
 39 שחטא בשגגה בדבר שאילו היה יודע שהוא אסור לא היה עושהו
 40 מביא קרבן חטאת, אבל אם **לא שב בדיעתו**, אלא היה עושה חטא
 41 זה אף אם היה יודע שהוא אסור, **אינו מביא קרבן על שגגתו**.
 42 וממילא נתמטע המומר מהבאת קרבן, שהרי אף אילו יודע היה
 43 שדבר זה אסור לא היה נמנע מלעשותו.
 44 מבררת הגמרא: **מאי בינייהו** – מה הוא ההבדל בין דרשתו של תנא
 45 קמא הממטע את קרבן המומר מן המקרא 'מעם הארץ', לבין דרשתו
 46 של רבי שמעון הממטע משום שאינו 'שב בדיעתו'.
 47 מבארת הגמרא: **אמר רב תננאי**, אדם שהוא מומר **לאכול חלב**,
 48 אך אינו מומר לאכול דם, **ומביא הוא עתה קרבן על אכילת הדם**
 49 **בשוגג**, **איבא בינייהו** – באופן כזה יש חילוק בין תנא קמא לרבי
 50 שמעון. **מר ותנא קמא סבר**, **בין דמומר הוא לאכול חלב, לדם נמי**
 51 **מומר הוי** – אף לגבי דם יש לדנו כמומר, ולפיכך אין מקבלים הימנו
 52 קרבן על אכילת דם בשוגג. **ומר רבי שמעון סבר, לדם מיהא** –
 53 כלפי איסור דם מכל מקום **שב בדיעתו הוא**, שהרי אילו יודע היה
 54 שדם לפניו לא היה אוכלו, ולפיכך ניתן לקבל הימנו קרבן על שוגגו.
 55 מקשה הגמרא: **והא רבא אמר**, **דכולי עלמא** – שהכל מודים שאדם
 56 שהוא מומר **לאכול חלב לא הוי מומר לענין אכילת דם**, ואם כן
 57 אף לשיטת תנא קמא רשאי מומר זה להביא קרבן על אכילת דם.
 58 ומחמת קושיא זו מבארת הגמרא את החילוק בין שיטת תנא קמא
 59 לשיטת רבי שמעון באופן אחר: **אלא קמא** – הברייתא כאן עוסקת

60 באדם האוכל חלב ונבילה **לתאבון**, דהיינו, שכאשר אין בשר היתר
 61 לפניו הוא אוכל חלב ונבילה, ונתחלקה לו חלב **בשומן ואכולו**,
 62 כלומר, אירע מקרה שנתחלקה לו שומן של היתר בחלב ואכלו, ועתה
 63 הוא חפץ להביא קרבן על שגגתו, באופן כזה **קמיפלגי** – נחלקו תנא
 64 קמא ורבי שמעון. **מר ותנא קמא סבר**, **בין דלתאבון אכיל במזיד**
 65 – מאחר שאדם זה אוכל חלב במזיד כאשר תאב הוא לאכול ואין
 66 לפניו בשר היתר, נמצא שמומר הוא לאכילת חלב, ולפיכך אין
 67 מקבלים הימנו קרבן על אכילתו אף באופן ששגג וסבר שאוכל שומן.
 68 **ומר רבי שמעון סבר**, **בין דאילו אשכח דהיתרא לא אכל**
 69 **דאיסורא** – מאחר ואדם זה אם מוצא הוא בשר היתר אינו אוכל
 70 איסור, **לאו מומר הוא** – אינו בכלל מומר לאכילת חלב, אלא 'שב
 71 מידעתו' הוא, ולפיכך יש לקבל הימנו קרבן על שגגתו.
 72 הגמרא מביאה ברייתא נוספת העוסקת בדין מומר: **תנו רבנן**
 73 **בברייתא**, אדם שאכל חלב של בהמה שחוטא במזיד, **והו מומר**.
 74 **ואיזהו מומר** – מי הוא מומר, אדם שאכל נבילות וטריפות שקצים
 75 ורמשים, ושתה יין נסך – שנתנסך לפני עבודה זרה. **רבי יהודה**
 76 **אומר אף הלובש בלאים מומר הוא**.
 77 עתה מבררת הגמרא את דברי הברייתא: **אמר מר**, **אכל חלב במזיד**
 78 **והו מומר**, **ואיזהו מומר אכל נבילות כו'**. ושאלת הגמרא: **מאי**
 79 **קאמר** – מה היא כוונת דברי הברייתא.
 80 משיבה הגמרא: **אמר רבה בר רב הנה אמר רבי יוחנן**, **הכי קאמר**,
 81 אדם שאכל חלב לתאבון, דהיינו, שאינו אוכל חלב אלא באופן
 82 שאין לפניו בשר של היתר, **הרי זה מומר**. אבל אדם שאכל חלב
 83 להקעים, דהיינו, שאף בשעה שיש לפניו בשר היתר הוא אוכל את
 84 האיסור, **הרי זה צדוקי** – מין, ואם שחט בהמה שחיתתו אסורה, לפי
 85 שיש תלות ששחטה לשם עבודה זרה. ועל כך מוסיפה הברייתא
 86 ואומרת, **ואיזהו מומר דבשמתו צדוקי** – איזה מומר יש לו דין של
 87 צדוקי, אף כשאין ידוע אם הוא מומר לתאבון או להכעיס, **הוי מומר**
 88 שזה האוכל נבילה וטריפה שקצים ורמשים, שכל אלו דברים
 89 מאוסים הם שהנפש אינה סובלת אותם, ובודאי יש לומר שאינו
 90 אוכלם לתאבון אלא להכעיס ולכן דינו כצדוקי. וכן הוא הדין במומר
 91 ששתה יין נסך – שנתנסך לפני עבודה זרה, שאף הוא דינו כצדוקי.
 92 **רבי יוסי ברבי יהודה אומר**, **אף הלובש בלאים הוא זה מומר**.
 93 מבררת הגמרא: **מאי בינייהו** – מה היא הסברא שנחלקו בה תנא
 94 קמא ורבי יוסי ברבי יהודה לגבי הלובש בלאים אם מומר הוא או לא.
 95 הרי מאחר ותנא קמא סובר שהאוכל חלב מומר הוא מפני שעבר על
 96 איסור תורה, אם כן מטעם זה יש לומר שאף הלובש בלאים מומר
 97 הוא.
 98 מבארת הגמרא: **איבא בינייהו** – נחלקו תנא קמא ורבי יוסי באדם
 99 הלובש בלאים האסורים מדרבנן. **מר ותנא קמא סבר**, שרק אדם
 100 העובר על איסור שהוא **מדאורייתא** במזיד **הוי מומר**, אך אם עובר
 101 על איסור דרבנן **לא הוי מומר**. **ומר רבי יוסי סבר**, שאמנם בכל
 102 איסורים אין אדם נעשה מומר אלא אם כן עובר במזיד על איסור
 103 תורה, אבל לגבי בלאים שונה הדבר, **רבין דמפרסם אסוריה** –
 104 שמאחר ואיסורו מפורסם בכל ישראל, אזי **אפילו בעובר על איסור**
 105 **כלאים מדרבנן, הוי מומר**.
 106 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדין שנתבאר לעיל שהאוכל חלב
 107 להכעיס הרי זה צדוקי: **פליגי בה** – בדיונו של האוכל חלב להכעיס,
 108 **רב אחא ורבינא**, **חד אמר** שהאוכל חלב לתאבון הרי זה מומר,
 109 ואילו האוכל חלב להקעים הרי זה צדוקי – מין. **וחד אמר** שאף
 110 האוכל חלב להקעים נמי מומר – אף הוא מומר ולא צדוקי, **אלא**
 111 **איזהו צדוקי, כל העובר עבודת פוכבים**.
 112 הגמרא מקשה על דעת הסובר שהאוכל חלב להכעיס דינו כצדוקי:
 113 **מיתבי** – הקשו בני הישיבה, על שיטת הסובר שהאוכל להכעיס הוא
 114 צדוקי. שנינו בברייתא, אדם שאכל **פרעוש אחד או יתוש אחד**,
 115 **הרי זה מומר**. **והא קמא דלהקעים הוא** – והרי כאן ודאי עשה זאת
 116 להכעיס ולא לתאבון, שהרי פרעוש או יתוש אינו דבר מאכל, **וקא**
 117 **קרי ליה מומר** – ואף על פי כן נקרא הוא בברייתא בשם 'מומר' ולא
 118 בשם 'צדוקי', ובהכרח יש ללמוד מכאן, שאף האוכל להכעיס אינו

נעשה צדוקי.

מתרצת הגמרא: הָתָם דְּאָמַר אֲטַעוּם טַעַם דְּאִיסוּרָא – שם אינו עושה כן על מנת להכעיס, אלא שרוצה לטעום טעמו של איסור, ודרי זה כעין האוכל דבר איסור לתאבון שאינו צדוקי אלא מומר. שנינו במשנה: וְאִיזְהוּ נָשִׂיא זֶה טַלְדָּה בּוֹ.

הגמרא מביאה ברייתא המבררת מי הוא ה'נשיא' המביא שעיר לחטאתו: תָּנּוּ דְרַבְנָן, נאמר במקרא (ויקרא ד בב) 'אֲשֶׁר נָשִׂיא יַחֲטָא',

יכול – שמא כוונת הכתוב היא לאדם שהוא נָשִׂיא של שֶׁבֶט, פְּנִיחַשׁוֹן בֶּן עֲטִינְדָב שֶׁהִיָּה נְשִׂיא שְׁבֵט יְהוּדָה, תִּלְמוּד לֹאֲמַר בְּהַמְשַׁךְ הַפְּסוּק יַעֲשֶׂה אֶחָת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֱלֹהֵיוֹ, ומעתה יש ללמוד גזירה שוה, נאמר כאן 'ה' אֱלֹהֵיוֹ, וְלִהְיוֹן הוּא אֹמֵד בְּמִקְרָאוֹת הַעוֹסְקִים בְּדִינֵי שֶׁל הַמֶּלֶךְ (דברים יז יט) לִטְעוֹן יִלְטֹד לְיִדְאָה אֶת ה' אֱלֹהֵיוֹ,

59 חביתין של כהן גדול העשויה מעשירית האיפה סולת, שאף מנחה זו
 60 אין מביאה אלא הכהן הגדול המשמש, ולא זה שעבר מתפקידו.
 61 אמנם לענין שאר דיני כהונה גדולה שוה דינו של הכהן שעבר לדינו
 62 של הכהן המשמש, ולפיכך זה וזה שונים פעשיית עבודת יום
 63 הכפורים, שכל אחד מהם רשאי להקריב את קרבנות יום הכפורים,
 64 ושיניהם מצויים על נשיאת התולדה, ואסורים על האלמנה, ואינם
 65 מטמאים בקרוביהם, אף לא לשבעת הקרובים שבהן הדיט רשאי
 66 להיטמא להם, ולא פורעים – לא מגדלים את שערות ראשיהם פרע,
 67 ולא פורעים – לא קורעים את בגדיהם, ומחזירין במיתתם את
 68 הרוצח בשגגה מעיר מקלטו.

נמרא

69 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בענייני שמן המשחה: תנו רבנן,
 70 שמן המשחה שעשה משה רבינו במדבר, היו שולקים בו את
 71 העיקרים דברי רבי יהודה. כלומר, נתבאר בכתובים (שמות ל כב-כה)
 72 שלצורך עשיית שמן המשחה נצטוו משה ליטול כמה מיני שורשים
 73 של עצי בשמים, ולערב אותם עם שמן זית במדת הזין. אמנם לא
 74 נתבאר במקרא כיצד יש לערב את הבשמים עם השמן, וסובר רבי
 75 יהודה שהיו שולקים (מבשלים) את העיקרים (שורשי הבשמים)
 76 עם השמן, ולאחר מכן הפרידו את השמן מן העיקרים, ונעשה לשמן
 77 המשחה. רבי יוסי אומר, וכי כיצד ניתן לעשות כן, והלא לסוף את
 78 העיקרים אינו סופק – הרי אין די במדת השמן אפילו כדי לסוך בו
 79 את שורשי הבשמים, מאחר שהשמן מועט והבשמים מרובים, וקל
 80 וחומר שאי אפשר לבשל בו את הבשמים, לפי שאם היו עושים כן
 81 היה השמן נבלע כולו בתוכם, ולא היה נותר מאומה לשמן המשחה.
 82 אלא כך היו עושים, היו שורין את העיקרים (שורשי הבשמים)
 83 במים, כדי שיספגו לתוכם מן המים, ועל ידי כן לא יבלעו לאחר מכן
 84 מן השמן כל כך, ולאחר שהוציאו אותם מן המים היה משה מצירף
 85 עליו – שופך על העיקרים את השמן, והיה השמן קולט את הריח
 86 מן הבשמים, וקפחו – ומיד לאחר מכן היה מקנח ומוציא את השמן
 87 מן הבשמים, ונעשה לשמן המשחה.

88 ומפרשת הברייתא מה השיב רבי יהודה לרבי יוסי על טענתו שלא
 89 היה די שמן כדי לשלוק בו העיקרים. אמר לו רבי יהודה לרבי יוסי,
 90 מדוע תמה אתה כיצד הספיק השמן לכל העיקרים, וכי גם אחד
 91 נעשה בשמן המשחה, והלא נסים רבים נעשו בו, שמתחלתו לא היה
 92 אלא בשיעור שנים עשר לוגין, וממנו היה נמשח המשכן וכל בליו,
 93 וכן נמשחו ממנו אהרן ובניו במשך כל שבעת ימי המלוואים, ולאחר
 94 כל זאת עדיין השמן פולז קיים לעתיד לבוא, שנאמר (שמות ל לא)
 95 'שמן משחת קדש יהיה זה לי לדריכתכם', 'זה' בגימטריא שנים
 96 עשר, דהיינו, שכל שנים עשר הלוג של שמן המשחה עומדים
 97 לדורות עולם, ומאחר ונעשו בו נסים רבים כל כך אין לתמוה כיצד
 98 היה בו כדי לשלוק את כל שורשי הבשמים שנתפרשו במקרא.

99 הגמרא מביאה ברייתא נוספת העוסקת בענייני ודיני שמן המשחה:
 100 תנא אידך – שנינו בברייתא אחרת, נאמר בכתוב (ויקרא ח יא) 'ויקח
 101 משה את שמן המשחה וימשח את [את] המשכן [ואת] כל אשר בו',
 102 רבי יהודה אומר, שמן המשחה שעשה משה במדבר בוא וראה
 103 כמה נסים נעשו בו מתחלה ועד סוף, שהרי מתחלתו לא היה אלא
 104 בשיעור שנים עשר לוגין, ראה כמה יורה פולעת – כמה שמן נבלע
 105 בדפנות הקדירה בזמן הבישול, וכמה עקרים פולעים – וכמה שמן
 106 נבלע בשורשי הבשמים, וכמה האור שורף – וכמה שמן נשרף על
 107 ידי אש הבישול, ואף על פי כן נשארה מדת השמן מרובה, שהרי בו
 108 נמשח המשכן ובליו, ובו נמשחו אהרן ובניו במשך כל שבעת ימי
 109 המלוואים, ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים שעמדו לישראל
 110 במשך הדורות.

111 ועתה מפרש רבי יהודה כמה דינים במשיחת כהנים גדולים ומלכים:
 112 ואפילו כהן גדול שהוא בן של כהן גדול שנמשח בשמן המשחה,
 113 מכל מקום מעוין אף הוא משיחה לצורך חינוכו לשמש בכהונה
 114 גדולה. ובמלך אין הדין כן, שאין מושחים מלך שהוא בן של מלך,
 115 אלא רק מלך ראשון. ואם תאמר, מפני מה מושחו את שלמה המלך
 116 המשך בעמוד קמז

1 מה לחלן – כשם שלחן עוסק הכתוב במלך שאין אחר ממונה על
 2 גביו אלא ה' אלהיו, אף 'נשיא' האמור כאן במקרא היינו מי שאין
 3 ממונה על גביו אלא ה' אלהיו. הגמרא מביאה ספק בדין הנשיא:
 4 בעא מיניה – שאל רבי מרבי חייא, בגון אני שנשיא ארץ ישראל
 5 אני, מהו בפעיר – מה דיני לגבי הבאת שעיר. כלומר, אילו הייתי
 6 בזמן שביית המקדש קיים, האם היה דיני כדן נשיא המפורש בתורה
 7 שמביא שעיר לחטאתו, או שלא היה דיני אלא כהדיט המביא
 8 כשבה או שעירה.

9 אמר ליה – רבי חייא לרבי, הרי צרתך בבבל, כלומר, ראש הגולה
 10 שבבל הוא ממונה מעליך, ולכן אין דינך כנשיא, שאין אדם מביא
 11 קרבן נשיא אלא אם כן אין מעליו אלא את ה' אלהיו.

12 איתיביה – הקשה רבי לרבי חייא. שנינו בברייתא, שמלכי ישראל
 13 ומלכי בית דוד אלו מביאים לעצמם ואלו מביאים לעצמם.
 14 דהיינו, בזמן שיש מלך אחד על ישראל ומלך אחר על בית דוד, דין
 15 כל אחד מהם כדן 'נשיא' ומביאים שעיר לחטאתם. ואם כן אף בזה
 16 יש לומר שכאשר יש נשיא בארץ ישראל וראש גולה בבבל שניהם
 17 מביאים שעיר לחטאתם.

18 אמר ליה רבי חייא לרבי, אין העניינים דומים זה לזה, משום דהתם
 19 לא פייפי אהרדי – שם במלכי ישראל ובית דוד אין הם כפופים זה
 20 לזה, ועל כן כל אחד מהם נידון כנשיא. המביא שעיר לחטאתו, הקבא
 21 אנו פייפינו להו לדידתו – כאן אנו כפופים לראש הגולה שבבבל,
 22 ונמצא שאין מתקיים כך הדין שאין על גביו אלא ה' אלהיו, ולפיכך
 23 אין לך להביא שעיר, אלא ראש הגולה שבבבל הוא הנשיא המביא
 24 שעיר לחטאתו.

25 רב ספרא מתני הכי – רב ספרא היה שונה מעשה זה באופן כזה.
 26 בעא מיניה רבי מרבי חייא, בגון אני מהו בהבאת שעיר לחטאתי,
 27 אילו הייתי בזמן שביית המקדש קיים. אמר ליה רבי חייא, התם שבט
 28 הקבא מחוקק, כלומר, שם בבבל יש לראש הגולה שררה מרובה,
 29 ורשאי הוא להכות במקל את אלו שאינם שומעים לו, ועל כן הוא
 30 מביא שעיר לחטאתו כדן מלך, אך כאן בארץ ישראל אין לנשיא
 31 אלא שררה מועטה, ואינו אלא חכם המלמד תורה לישראל, ועל כן
 32 הוא מביא קרבן הדיט. ותניא בברייתא, נאמר בכתוב (בראשית מט ט)
 33 'לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו, ויש לדרוש את המקרא
 34 כך, 'לא יסור שבט מיהודה' זה ראש הגולה שבבבל, שרודה את
 35 ישראל במלך, ומחוקק מבין רגליו' אלו הנשיאים שבארץ ישראל
 36 מבני בניו של הלל הזקן, שמלמדים תורה לישראל ברבים.

משנה

37 משנה זו מבארת איזה כהן גדול מביא פר לחטאתו, וכן מפרשת את
 38 חילוקי הדינים שיש בין כמה כהנים גדולים.

39 ואיזהו הכהן המשח הנאמר בתורה שמביא פר לחטאתו כששגג
 40 בהוראתו וחטא על פיה, זה הוא הכהן הגדול המשח בשמן המשחה,
 41 המשחה, דהיינו, מן הכהנים הגדולים שעמדו בבית ראשון עד זמנו
 42 של המלך יאשיהו, שהיו נמשחים בתחילת כהונתם בשמן המשחה,
 43 ולא הכהן הגדול המרוצה כבגדים, דהיינו הכהנים הגדולים שעמדו
 44 לישראל לאחר שגנו יאשיהו את שמן המשחה, שהיו מתחנכים
 45 לעבודתם בריבוי של שמונה בגדים בלבד.

46 המשנה מפרשת מה הם חילוקי הדינים שיש בין כהן גדול שנמשח
 47 בשמן המשחה למרובה בגדים: אין הדין חלוק בין כהן גדול המשח
 48 בשמן המשחה לכהן גדול המרוצה בבגדים, אלא לענין פר הקבא על
 49 כל המצות, דהיינו הפר שמביא הכהן הגדול על חטאתו. שהכוון
 50 המשוח בשמן המשחה מביא פר על שגגתו, ואילו הכהן המרובה
 51 בבגדים מביא כשבה או שעירה כהדיט, וכפי שנתבאר לעיל במשנה
 52 שאין דין זה של פר נוהג אלא ככהן משוח בלבד.

53 עתה מפרשת המשנה את החילוקים שיש בין כהן גדול המשמש
 54 בפועל לכהן ששימש ועבר: ואין הדין חלוק בין כהן גדול המשמש
 55 עתה בכהונה גדולה, לבין כהן גדול שעבר מכהונתו, אלא לענין
 56 הקרבת פר של כהן גדול הקרב ביום הכפורים לכפר עליו ועל ביתו,
 57 שאותו מקריב רק הכהן הגדול המשמש עתה, וכן לענין הבאת מנחת

מקשה הגמרא: ומשום מחלוקתו של יורם בן אחאב נמעול בשמן
 המשחה. כלומר, מאחר ונתבאר שמלכי ישראל אינם נמשחים,
 נמצא שהמושח מועל בשמן המשחה שהוא של הקדש, וכיצד יתכן
 הדבר שמשום מחלוקתו של יורם בן אחאב הותר למעול בשמן
 המשחה.
 מתרצת הגמרא: יש לבאר בזה כדאמר - כמו שפירש רב פפא
 במקום אחר, שלא משחו בשמן המשחה אלא באפרסמון דבניא -
 בשמן אפרסמון טהור ונקי, והא דבניא נמי - אף כאן יש לפרש כן, שלא
 נמשח יהוא בשמן המשחה אלא באפרסמון דבניא.
 עוד שנינו לעיל בבבלי: ואת יהואחז בנו של יאשיהו משחו בשמן
 המשחה אף על פי שהיה בנו של מלך, מפני מחלוקתו של אחזי
 יהויקים שהיה גדול ממנו שתי שנים. מקשה הגמרא: ומי קשיש
 מיניה - האם יהויקים היה גדול יותר מיהואחז, והבית (דברי הימים א'
 טו) זכנו יאשיהו הנבון יוחנן, השני יהויקים, השלישי צדקיהו,
 הרביעי שלום, ואמר על מקרא זה רבי יוחנן, הוא שלום הוא
 צדקיהו - שלום הנזכר במקרא כבן רביעי ליאשיהו הוא צדקיהו
 הנזכר שלישי, הוא יוחנן הוא יהואחז - ויוחנן הנזכר במקרא כבנו
 הבכור של יאשיהו, הוא המלך יהואחז הנזכר במקראות אחרים.
 ונמצא, שיהואחז היה הבן הבכור והיה אם כן גדול מיהויקים הבן
 השני, וכיצד יתכן לומר שהיה יהויקים גדול ממנו בשתי שנים.
 מתרצת הגמרא: לעולם - אכן יהויקים היה קשיש מאחזי יהואחז,
 ומא - ואם כן מה היא כוונת הכתוב באומרו שיהואחז ויוחנן הוא
 הנבון, הכוונה בזה שהיה בכור למלכות, דהיינו, שמלך בראשונה
 לאחר מותו של אביו יאשיהו, קודם שמלך יהויקים.
 שבה הגמרא ומקשה: ומי מלכי זמרי מקמי קשיש - וכי דרכם היה
 להמליך את הבן הצעיר לפני הבן הגדול, והא דבית (דברי הימים ב' כא
 א) ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא הנבון, דהיינו שנתן יהושפט
 את הממלכה לבנו יהורם מפני שהוא היה גדול האחים, ויש להוכיח
 מכאן שהיו ממנים את הבן הגדול למלך.
 מתרצת הגמרא: יהורם בנו של יהושפט ממלא מקום אבותיו הנה,
 כלומר, צדיק היה כאבותיו וראוי למלא את מקומם במלוכה, אבל
 יהויקים בנו של יאשיהו לאו ממלא מקום אבותיו הנה - לא היה
 צדיק כאבותיו, ועל כן לא נתמנה בראשונה למלך, אף שהיה בכור
 האחים.
 הגמרא דנה בדברי רבי יוחנן שהובאו לעיל: אמר מר, הוא שלום
 הוא צדקיהו, הוא יוחנן הוא יהואחז. מקשה הגמרא: והא תד תד
 קא קשיש - והרי המקרא מונה כל אחד מהם כאדם בפני עצמו,
 דבתיב השלישי צדקיהו הרביעי שלום, וכיצד יתכן לומר שלום
 הוא צדקיהו. מתרצת הגמרא: אכן המקרא עוסק באדם אחד הנקרא
 בשני שמות, ומא - מה היא כוונת הכתוב 'שלישי' שהיה שלישי
 לבנים - בנו השלישי של יאשיהו, לאחר יהויקים ויהואחז, ומא -
 ומה היא כוונת הכתוב 'רביעי', שהיה רביעי למלכות - שמלך רביעי
 לאחר מותו של אביו יאשיהו, דמעיקרא - שבתחילה מלך יהואחז,
 ולבסוף - ולאחריו מלך אחזי יהויקים, ולבסוף - ולאחריו מלך
 יבניה בנו של יהויקים, ולבסוף מלך צדקיהו בנו של יאשיהו, אחיהם
 של יהואחז ויהויקים.
 הגמרא מביאה ברייתא בענין זה: תנו רבנן, הוא שלום הוא
 צדקיהו, ולמה נקרא שמו שלום, שהיה משולם - מושלם ותמים
 במעשיו, שהיה צדיק גמור ובעל מעשים טובים. איבא דאמרי - ויש
 אומרים שלך נקרא שמו שלום, לפי ששלמה (ב-נסתיימה) מלכות
 בית דוד בןימי, שהוא היה המלך האחרון ממלכי בית דוד. ומה היה
 שמו מתחילה, מתנהיה היה שמו, שנאמר (מלכים ב' כו) וימלך מלך
 בכל את מתנהיה דוד תחתיו ויבס את שמו צדקיהו, דהיינו,
 שנבוכדנצר מלך בבל הגלה את יכניה לבלל, והמליך במקומו את
 מתניה דודו של יכניה, ושינה את שמו לצדקיהו, וכך אמר לו, יה
 יצדיק עליך את הדין אם תמרוד בך, כלומר, שהשביעו בשם ה'
 שלא ימרוד בו, (שנאמר ויביאהו בקבלה) ויש ללמוד זאת מדבתיב
 (דברי הימים ב' לו יג) וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו
 באלהים, דהיינו שלאחר מכן מרד במלך נבוכדנצר, אף שמתחילה
 השביעו בשם ה' שלא יעשה בן.

שהיה בנו של דוד המלך. תשובתך היא, מפני מחלוקתו של יהואחז
 - מאחר שאדוניהו בן חגית ערער על מלכות שלמה, לפיכך צריך היה
 למושחו בשמן המשחה. וכן מטעם זה משחו את המלך יואש, אף
 שהיה בנו של המלך אחזיהו, מפני עתליה אם אביו שערערה על
 מלכותו. וכן מטעם זה משחו את המלך יהואחז, אף שהיה בנו של
 המלך יאשיהו, מפני ערעורו של אחזי יהויקים, שהיה גדול ממנו
 בשתי שנים.
 עתה מסיים רבי יהודה את תיאור הנסים שנעשו בשמן המשחה:
 ואותו שמן קיים כולו לעתיד לבוא, שנאמר (שמות ל א) ושמן משחת
 קדש יהיה זה לי לדורותיכם, זהו פנימטריא שנים עשר לוגין הוה,
 כלומר, שכל שנים עשר הלוג שהיו מתחילה בשמן המשחה קיימים
 לדורות עולם.
 הגמרא דנה בדברי הברייתא: אמר מר, ואפילו פתן גדול שהוא בן
 של פתן גדול מעון משיחה בשמן המשחה. מבררת הגמרא: מנלן -
 מהיכן למדנו דין זה. מבארת הגמרא: דבתיב לגבי מנחת חביתין של
 כהן גדול (ויקרא טו) ותכהן המשיח תחתיו מפניו, ולכאורה יש
 לתמוה, נימא קרא - היה הכתוב צריך לומר 'ותכהן מתחתיו
 מפניו, מאי המשיח' - מדוע הוצרך להוסיף תיבה זו, קא משמע
 לן - אלא משמענו הכתוב דמפניו דכהן גדול - שאף כהן גדול
 שהוא בנו של כהן גדול, אי הוי משיח - אם נמשח בשמן המשחה
 הוי פתן גדול ואי לא נמשח בשמן המשחה, לא הוי פתן גדול.
 הגמרא מוסיפה לרין בדברי הברייתא: אמר מר, ואין מושחין בשמן
 המשחה מלך שהוא בן של מלך. מבררת הגמרא: מנלן - מהיכן
 למדנו דין זה. מבארת הגמרא: אמר רב אחא בר יעקב, דבתיב לגבי
 מלך (דברים יז) למען יאריך ימים על ממלכתו וגו' הוא ובניו בקרב
 ישראל, ויש ללמוד מדברי המקרא שהמלכות ירושה היא לבם
 כאדם שמוריש ירושה לבניו, ולפיכך מלך שהוא בנו של מלך אינו
 צריך משיחה.
 שבה הגמרא ומבררת: ונלן דכי איבא מחלוקת בעי משיחה - מנין
 לומדים שכאשר יש מחלוקת על המלוכה אזי צריך למושח אפילו בן
 של מלך, ולא פל דבעי מלכא מורית מלכותא לבניה - ואין
 אומרים שכל מי מן הבנים שירצה המלך להוריש לו את המלוכה
 ימלך בלא משיחה.
 מבארת הגמרא: אמר רב פפא, אמר קרא הוא ובניו בקרב
 ישראל, ויש ללמוד מדברי הכתוב שרק בןימן ששולם שורר בקרב
 ישראל אזי קרינא ביה - קוראים בו את הפסוק למען יאריך ימים על
 ממלכתו הוא ובניו, ואפילו בלא משיחה, ואז עוברת המלכות
 בירושה, אבל בזמן שיש מחלוקת על המלוכה אין היא עוברת
 בירושה, ועל כן זקוק המלך למשיחה.
 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת במלך נוסף שנמשח מפני המחלוקת:
 תנא בברייתא, אף יהוא בן נמשי לא נמשח למלך אלא מפני
 מחלוקתו של יורם בן אחאב.
 מקשה הגמרא: מדוע יש לומר שנמשח מפני מחלוקתו של יורם בן
 אחאב, ותיפוק ליה - הלא גם בלא זה אפשר ללמוד שצריך למושחו
 משום דמלך ראשון הוא, שהרי אביו לא היה מלך, ולפיכך צריך
 למושחו.
 מתרצת הגמרא: חסורי חספרא והכי קתני - יש ללמוד את
 הברייתא כאילו היא חסירה, וכך יש לשנות בה, מלכי בית דוד
 משהחזין - מושחים אותם בשמן המשחה, אבל מלכי ישראל אין
 משהחזין - אין מושחים אותם. מבררת הגמרא: מנלן - מהיכן למדנו
 דין זה. מבארת הגמרא: אמר רבא, אמר קרא - נאמר בכתוב העוסק
 בציווי שאמר הקדוש ברוך הוא לשמואל בעת משיחתו של דוד
 למלך (שמואל א' טו יב) קום משיחה בך זה וגו'. ויש לדייק מדברי
 הכתוב, זה - מלך מבית דוד מעון משיחה, ואין מלך אחר שאינו
 ממלכי בית דוד מעון משיחה. ונמצא, שיהוא בן נמשי שהיה ממלכי
 ישראל לא היה לו להימשח, אף שהוא מלך ראשון ואינו בנו של
 מלך, אלא שמפני מחלוקתו של יורם בן אחאב הוצרכו למושחו.
 הגמרא מבררת את דברי הברייתא: אמר מר, אף יהוא בן נמשי
 מלך ישראל לא נמשח בשמן המשחה אלא מפני מחלוקתו של
 יורם בנו של אחאב.